

Avalik konsultatsioon – keelte kasutamine ELi institutsioonides, asutustes, büroodes ja ametites

Avalik arutelu - 23/07/2018

Avalik konsultatsioon – keelte kasutamine ELi institutsioonides, asutustes, büroodes ja ametites [1]

Taust

Keel on peamine suhtlusvahend. Euroopa Liit oma 28 liikmesriigi, 24 ametliku keele ja enam kui 500 miljoni kodanikuga on võtnud kohustuse austada ja kaitsta keelelist mitmekesisust, mis on osa meie kultuuripärandist. See kohustus on sätestatud konkreetselt ELi aluslepingutes [2] ja ELi põhiõiguste hartas [3].

Keeled, mida ELi institutsioonid kasutavad avalikkusega suhtlemisel, on seetõttu väga olulised. Selles valdkonnas on loodud erilised keeleõigused. ELi kodanikud võivad kirjutada kõikidele ELi institutsioonidele vabalt valitud ametlikus keeles ja neil on õigus saada vastus samas keeles [4]. Kõik ELi õigusaktid peavad olema avaldatud kõikides ametlikes keeltes, et avalikkus saaks paremini aru seadustest, mis neid puudutavad. Välja arvatud need konkreetsed näited, on ELi institutsioonidel teatud määral otsustusvabadust, milliseid keeli konkreetsetes olukordades kasutada. Kuidas nad seda otsustusvabadust kasutavad, on hea haldustava küsimus.

Ametlike keelte arv on kasvanud neljast (aastal 1958) kuni praeguse 24 keeleni. See tekitab ELi avalikus halduses mitmeid probleeme. Suurenenud tõlkekulud, aeganõudvam otsuste tegemine ja keeleversioonide erisused on kõige sagedamad praktilised raskused. On esitatud argumente, et keeleline mitmekesisus ja keelte võrdsus ei peaks olema absoluutsed ning seda tuleks tasakaalustada tõhusama haldamise ja eelarvepiirangutega.

Et paljud ELi kodanikud räägivad ainult ühte ametlikku keelt (või piiratud arvul ametlikke keeli) [5], vähendavad ametlike keelte kasutamise piirangud kodanike võimet suhelda ELi institutsioonidega. Oluline on tagada, et kõik keelte kasutamise piirangud oleks proportsionaalsed ja õiglased. ELi institutsioonid ja asutused peaksid näiteks hoolikalt kaaluma olukordi, kus on vastuvõetav teabevahetus või asjaajamine ainult ühes või mõnes ametlikus keeles.

Ombudsman on viimastel aastatel uurinud teatud ELi institutsioonide keelepoliitikat. Üks järeldest oli, et ELi institutsioonid võivad seaduslikult kitsendada keelte kasutamist asutusesiseses suhtlemises ja dokumentides [6]. Teine järeldest oli, et keelepiiranguid võib seaduslikult kohaldada haldusmenetlustes asutuseväliste sidusrühmadega, näiteks avalikud hanked ja konkursid, kus EL suhtleb piiratud hulga sidusrühmadega. Siiski märgib ombudsman, et institutsioonide vahel on märkimisväärseid erinevusi: kehtestatud

keelepiirangud ja -eeskirjad on ELi institutsioonides erinevad. Piiratud keelekasutuse kohaldamise selgete eeskirjade ja nõuetekohaste põhjenduste puudumise tõttu ongi avalikkus segaduses.

Eriti murettekitav on keelte kasutamine institutsioonide veebilehtedel, mis on ELi poliitikast ja programmidest huvitatud inimeste esmased teabeallikad. Paistab, et iga ELi institutsioon otsustab ise, kas tema ELi veebileht tõlgitakse (ja kui, siis millised osad ja mis keeltesse). Kui veebilehed ei ole kõikides ametlikes keeltes kättesaadavad, on teabe hankimine avalikkuse märkimisväärsele osale tõenäoliselt keerukas või võimatu.

Teine murettekitav valdkond on avalikud konsultatsioonid, mille eesmärk on koguda avalikkuse vaateid uue poliitika või võimalike õigusaktide ettepanekute kohta. Avalike konsultatsioonide keelepiirangud kitsendavad tõenäoliselt oluliselt avalikkuse tavalike suutlikkust nendes konsultatsioonides osaleda.

Kutse märkuste esitamiseks

Ombudsman soovib edendada arutelu, kuidas ELi institutsioonid saaksid kõige paremini avalikkusega suhelda, nii et valitseks sobiv tasakaal ühelt poolt keelise mitmekesisuse austamise ja toetamise vajaduse ning teisalt halduslike ja eelarvepiirangute vahel.

Arutelu käivitamiseks kutsub ombudsman avalikkust vastama järgmistele küsimustele:

I. Keelepiirangute eeskirjad ja tavad

1. See, kuidas ELi eri haldusasutused teabe ELi ametlikes keeltes kättesaadavaks teevad, ei ole eriti läbipaistev ja selle kohta on vähe ametlike eeskirju. See hõlmab ka näiteks otsuseid, milliste kriteeriumide põhjal mis keelt (keeli) teatud juhtudel kasutatakse. Kuidas seda viga parandada? Kas oleks tarvis lisakriteeriume ja millised need peaksid olema?

2. Kas igal ELi institutsioonil peaks olema keelepoliitika? Kui jah, mida see peaks hõlmama? Kas keelepoliitika peaks olema institutsiooni veebilehel avaldatud? Kui täpselt tuleks seal kirjeldada konkreetseid juhtumeid, mil keelte valikut piiratakse?

3. Kas igal institutsioonil peaks olema põhimõtted, mis tingimustel nad teavet või dokumente tõlgivad, kui keegi seda taotleb? Kui jah, siis mis ulatuses peaksid need põhimõtted kehtima, et vältida ebaproportsionaalseid kulusid?

II. ELi veebilehed

4. Millised üldised keelepõhimõtted peaksid kehtima ELi institutsioonide veebilehtede kohta? Millised ELi veebilehtede osad peaksid teie arvates olema kättesaadavad kõikides või paljudes ELi keeltes?

5. Kas aitaks see, kui põhiteemade kokkuvõtted oleksid avaldatud kõikides või paljudes ametlikes keeltes?

6. Kas on vastuvõetav, et teatud olukordades on materjal esitatud mõnes keeles ega ole kõikides ametlikes keeltes kättesaadav? Kui jah, siis mis kriteeriume tuleks nende keelte valimisel kasutada (nt keele rääkijate arv, keelelise mitmekesisuse tase rahvastikus ...)?

III. Avalik konsultatsioon

7. Aprillis 2017 võttis Euroopa Komisjon vastu uued sise-eeskirjad, milles nõutakse, et avaliku konsultatsiooni dokumendid, mis on seotud komisjoni iga-aastases tööprogrammis esmatähtsaks nimetatud algatusega, tuleb avaldada kõikides ELi ametlikes keeltes. Kõik muud avalikud konsultatsioonid tuleb teha kättesaadavaks vähemalt inglise, prantsuse ja saksa keeles. Avalikkuse suure huvi osaliseks saanud avalikud konsultatsioonid tuleb teha kättesaadavaks teisteski keeltes. Lisaks tuleks kõikidesse ELi ametlikes keeltesse tõlkida konsultatsiooni käsitlevad leheküljed või nende kokkuvõte.

Kas sellise poliitikaga on teie arvates võimalik saavutada õige tasakaal ühelt poolt keelelise mitmekesisuse austamise ja toetamise vajaduse ning teisalt halduslike ja eelarvepiirangute vahel? Kas oleks mõistlik, et ka teised ELi institutsioonid hakkaksid rakendama sedalaadi poliitikat?

IV. Muu

8. Ainus konkreetne ELi haldusasustuste keelekasutust käsitlev õigusakt on aastast 1958 [7], mil ELis oli kuus liikmesriiki ja neli ametlikku keelt. Kas arvate, et praeguses olukorras oleks vaja uusi õigusakte? Või arvate, et keeleküsimumustega oleks kõige parem käsitleda väljaspool üksikasjalikku õigusraamistikku?

9. Kõikides ELi keeltes avaldatava teabe mahu ja dokumentide arvu suurenemisega kaasnevad tõlkimise lisakulud. Kuidas teie soovitaksite neid lisakulusid rahastada? Kas mujalt ELi eelarvest? Kas asjaomased liikmesriigid peaksid selleks andma sihtotstarbelist lisarahastust? Või mõne muu vahendi kaudu?

10. Mis määral võiks kasutada tehnoloogiat, et saada tõlkeid mitmesugustest ELi keeltest? Arvestades, et masintõlge ei ole alati täiesti õige, siis kas oleks vastuvõetav teha selles suhtes mööndusi, kui masintõlke abil saab dokumendid teha tõlgituna kättesaadavaks kiiremini ja kokkuhoidlikumalt?

Kuidas osaleda?

Märkuste esitamise tähtpäev on **30. september 2018**.

Meie eelistus on, et osalejad kasutaksid online-vormi. Kui see ei ole võimalik, siis võib arvamusi esitada ka e-kirjaga meie kontaktvormi kaudu või posti teel:

European Ombudsman, 1 avenue du Président Robert Schuman, CS 30403, F – 67001
Strasbourg Cedex, France

Palun lisage märkuste algusesse selgelt „keelekonsultatsioon – SI/98/2018/TE“.

Märkusi saab esitada Euroopa Liidu 24 ametlikus keeles.

Ombudsman kavatseb avaldada märkused oma veebilehel. Füüsilised isikud, kes ei soovi oma nime vastavalt isikuandmete kaitse määrusele (EÜ) nr 45/2001 [8] avaldada, peaksid ombudsmani sellest teavitama.

Lisateavet annab ombudsmani büroo töötaja Tanja Ehnert (tel: +32 2 284 67 68).

[1] Edaspidi viidatud lihtsalt „ELi institutsioonid“.

[2] Euroopa Liidu lepingu artikli 3 lõige 3.

[3] Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklid 21 ja 22.

[4] Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 20 lõige 2 ja artikkel 24, Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 41 lõige 4.

[5] Ülevaate saamiseks ELi kodanike võõrkeelte oskustest vt Euroopa Parlament, *European Strategy for Multilingualism: benefits and costs* (Euroopa mitmekeelsuse strateegia: tulud ja kulud) (2016), lk 8. Kättesaadav aadressil:
[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/573460/IPOL_STU\(2016\)573460_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/573460/IPOL_STU(2016)573460_EN.pdf)

[6] Nõukogu määruse nr 1, millega määratakse kindlaks Euroopa Majandusühenduses kasutatavad keeled, artikkel 6, EÜT 17, 1958, lk 385 (määrus 1/1958).

[7] Määrus nr 1/1958.

[8] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 45/2001 üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ühenduse institutsioonides ja asutustes ning selliste andmete vaba liikumise kohta, EÜT L 8, 12.1.2001, lk 1. Vt lisaks:
<http://www.ombudsman.europa.eu/en/resources/dataprotection/home.faces> .